

Svenska kyrkan

MARIA MAGDALENA
FÖRSAMLING

DEN VACKRASTE ORGELSYMFOONIN

**SÖNDAG 14 SEPTEMBER 2014 KL 16
I S:TA MARIA MAGDALENA KYRKA**

FOTO: PETER ÅSTRÖM

Maria Magdalena församling • 08-462 29 40 • maria.magdalena@svenskakyrkan.se
svenskakyrkan.se/mariamagdalenaforsamling • [facebook.com/mariamagdalenaforsamling](https://www.facebook.com/mariamagdalenaforsamling)
Box 150 10, 104 65 Stockholm • S:ta Maria Magdalena kyrka • Bellmansg 13 • 08-462 29 60

OTTO OLSSON

SYMFONI NR 1 ESS-DUR FÖR ORGEL

- *Introduction: Andante, quasi recitativo – Allegro*
- *Fuga: Andante con moto*
- *Intermezzo: Con moto moderato*
- *Andante*
- *Andante maestoso*

OTTO E. OLSSON föddes i Gamla stan i Stockholm den 19 december 1879 som den äldste av två bröder. Fadern arbetade som kusk och vaktmästare hos den kända konsthandeln Bukowskis. Familjen flyttade efter några år till Blasieholmen, där modern öppnade en mjölkaffär. Hon var varmt religiös och medlem av Evangeliska Fosterlandsstiftelsen. Utan att hon var musikaliskt bildad fanns hos henne ett stort mått av musikalitet. Otto Olsson fick ofta följa med sin mor till kyrkan om söndagarna. Oftast besökte man den numera rivna Blasieholmskyrkan. Här greps han tidigt av den musik han hörde. Organisten hette Albert Lindström och var en av Stockholms mest aktade kyrkomusiker. Denne blev så småningom Otto Olssons förste lärare i piano, musikteori och orgel. Trots knappa ekonomiska resurser var modern angelägen om att göra det möjligt för sonen att utveckla sin talang. Vid 14 års ålder antogs Otto Olsson som elev vid Musikaliska akademiens musikkonservatorium. Hans lärare i orgel blev August Lagergren. Efter två års studier avlade han organistexamen. Studierna fortsatte därefter med kontrapunkt, komposition och instrumentation för Joseph Dente. Dessa studier avslutades med uppförandet av den första satsen av hans då ännu

ej fullbordade symfoni för orkester vid musikkonservatoriets offentliga uppvisning i december 1901.

1897 inträffade en händelse som kom att få avgörande betydelse för Otto Olssons utveckling: en solig vårsöndag träffade han organisten i Johannes kyrka, den i Stockholms musikkretsar välkände tonsättaren Emil Sjögren. En varm vänskap utvecklades dem emellan och Sjögren blev en viktig inspiratör för den unge Otto Olsson.

”En dag då vi gick hem från kyrkan efter avslutad högmässa sade han: ’Kom hem till mig och ta med era kompositioner – jag vill se på dem’. (...) Jag fann mig snart sittande vid Blüthnerflygeln spelande mina kompositioner för uppmärksamma, intresserade åhörare. Det var roligt att höra Sjögrens träffsäkra anmärkningar, hans uppmuntrande ord och välvilliga inställning.”

Samvaron med Sjögren torde ha utgjort en välgörande kontrast mot den förmodligen betydligt mer akademiska undervisningen hos Dente. Här fick Otto Olsson även tillfälle att presentera sina kompositioner för publik.

”Jag erinrar mig en privatkonsert i hans [Sjögrens] hem, då endast kompositioner av mig själv utfördes inför en samling inbjudna gäster. Där spelades

en pianokvintett, en violinsonat, pianostycken, sånger, allt interfolierat av Sjögrens välvilliga kommentarer. (...) Ibland roade vi oss, Sjögren och jag, med att omväxlande improvisera på pianot. Han började, och bäst det var nickade han åt mig att omedelbart fortsätta. Det gällde då att spinna vidare på den tråd han kommit in på. Och vice versa. Ibland gick det bra, ibland inte. 'Det är bara medelmåttor som kan spela bra för jämnan', sade Sjögren."

Vid denna tid vikarierade Otto Olsson regelbundet i olika Stockholmskyrkor, framför allt i Johannes kyrka för Emil Sjögren, men även i S:t Jacobs kyrka där hans tidigare lärare Albert Lindström varit organist sedan 1891. I maj 1905 tillträdde Otto Olsson tjänsten som organist i Stefanskyrkan och i juni 1906 fick han ett längre vikariat i Hedvig Eleonora kyrka. Här verkade även körledaren John Morén, en av de mest framträdande gestalterna inom svenskt kyrkomusikaliskt reformarbete och en av de främsta kännarna av den gammalkyrkliga musiken. Förmodligen väcktes här Otto Olssons intresse för den gregorianska sångskatten. Till den nybyggda Gustaf Vasa kyrka kom Otto Olsson som vikarierande organist i september 1907. Den 12 november utsågs han till ordinarie organist. Här inledde han ett fruktbärande samarbete med körledaren Carl Bohlin, och tillsammans bildade de föreningen Kyrkomusikens vänner i Gustaf Vasa. Denna förening anordnade ett stort antal kyrkokonserter ända fram till 1916 då församlingens ekonomiska stöd

upphörde. Trots detta bakslag kom Otto Olsson att kvarstanna i Gustaf Vasa under resten av sin aktiva tid som kyrkomusiker. Han pensionerades i december 1956 efter hela 49 års trogen tjänst.

Redan som 14-åring började Otto Olsson genom förmedling av Albert Lindström att undervisa i piano och orgelharmonium. Mot slutet av sin konservatorietid gav han även lektioner i harmonilära. I september 1908 anställdes han som biträdande lärare i detta ämne vid musikkonservatoriet och elva år senare erhöll han ordinarie tjänst. Under en längre tid vikarierade han för den sjukskrivne orgelprofessorn Gustaf Hägg och efter dennes död 1925 utnämndes han till lärare i orgelspel. Vid musikkonservatoriet kom han att utbilda en hel generation svenska kyrkomusiker. En viss ojämnhet i kvalitet kännetecknade hans undervisning: medan begåvade elever fick del av hans generositet visade han mindre intresse för andra. Hans respektingivande yttre och barskt fåordiga sätt påverkade också bilden av honom som lärare. Av sina elever ansågs han vara "större snille än pedagog". Vid lektionerna spelades – förutom liturgisk musik – gärna Bach och den franska repertoaren från sekelskiftet 1900 liksom tyska romantiker.

Som konserterande organist framträdde Otto Olsson i offentliga sammanhang redan som 19-åring. I januari 1903 anordnade han sin första egna orgelkonsert i Johannes kyrka med musik av Händel, Mozart (Fantasi f-moll K 608), Guilment och Widor. Medverkade gjorde även

Stöd kyrkomusiken! Ett bra sätt att stödja kyrkomusiken är att vara medlem i Svenska kyrkan. I princip all verksamhet i Svenska kyrkan finansieras av medlemsavgiften. Tack för ditt bidrag!

två sångsolister. Denna konsert följdes av ytterligare två liknande evenemang i Johannes kyrka 1904 och 1906 med några egna kompositioner samt verk av Bach, Franck, Rheinberger och Reger. Vid sitt tillträde som organist i Gustaf Vasa kyrka fortsatte han den konsertanta verksamheten huvudsakligen där. Repertoaren kom med tiden att omspänna verk från tidig barock till samtida tonsättare som Vierne med flera. Den franska orgellitteraturen beundrade han för dess klarhet men intog med tiden en alltmer kritisk hållning till nyare musik, framför allt den så kallade nya saklighetens alster, vilka han ansåg "blodfattiga" och i avsaknad av innehåll.

Som orgelsakkunnig följde Otto Olsson i stort den senromantiska linjen. Han var dock på senare år inte främmande för orgelrörelsens idéer. Dessa tillämpade han emellertid med stor urskillning och bibehöll en i grunden konservativ hållning. Sin egen orgel i Gustaf Vasa ansåg han, efter ombyggnaden av Setterquist 1915, vara landets främsta instrument. Han lät den med tiden förses med mixturer och alikvoter i den nya tidens anda liksom han föreslog en modest omdisponering av flera andra sekelskiftesorglar.

Otto Olsson började mycket tidigt att komponera och skrev "ofantliga massor" innan han vågade visa sin musik för någon. Emil Sjögren såg hans stora talang och ingöt mod och självförtroende hos sin unge vän. Han förmedlade även kontakt med en dansk förläggare. Bland Otto Olssons kompositioner märks en symfoni, ett rekviem, ett Te Deum, stråkkvartetter, pianostycken, kör- och solosånger samt en mängd orgelmusik. Under fyra år uppbar han Statens tonsättarstipendium. Från 1909 koncentrerade han sig på att skapa musik för kyrkan. Under många år var han mycket pro-

duktiv och 1918 tillkom det verk som får anses bilda krönet på hans tonsättarverksamhet: den väldiga Credo symphoniacum – symfoni nr 2 för orgel. Efter denna komponerade han allt mindre. Detta hade förmodligen främst sin grund i en allt större arbetsbörda, men även i en allt obarmhärtigare självkritik. Förutom uppgifterna i Gustaf Vasa kyrka och vid musikkonservatoriet upptogs hans tid av arbete i kyrkomusikaliska nämnder och kommittéer samt med diverse orgelbyggnadsprojekt. 1931 beskrev han sig skämtsamt som en "ärkebiskop i miniatyr för kyrkomusik". Ett allt större främlingskap inför den nya tidens kyrkomusikaliska strömningar bidrog säkert också till att hans komponerande avtog. Bland Otto Olssons sena kompositioner kan nämnas en stråkkvartett i a-moll och en kantat för Maria Magdalena församlings 600-årsjubileum 1947. Stilistiskt förändrades inte hans tonspråk särskilt mycket under åren – han var och förblev sina ideal trogen. Mozart liksom de franska orgelmästarna och den gregorianska sången, satte han högt. Av dessa förebilder formades hans stil: en romantik på klassisk grund utan särskilda nationella drag.

Som människa var Otto Olsson tämligen tillbakadragen och möjligen en aning osäker. Han var ofta fåordig men omvittnat rakryggad och trofast och ägde ett utpräglat sinne för drastisk humor. Otaliga är de anekdoter som florerar om honom. Hans hår var snaggat, blicken var klarblå och han bar pincené. Han läste gärna romaner, spelade schack och fotograferade. Hans språk var mustigt och ofta kryddat med kraftuttryck. Han njöt av god mat och dryck och hans från början gängliga gestalt fick med tiden en påtaglig rondör. Otto Olsson gifte sig 1913 med Gerda Malmberg och efter

1931 beskrev han sig skämtsamt som en ”ärkebiskop i miniatyr för kyrkomusik”. Ett allt större främlingskap inför den nya tidens kyrkomusikaliska strömningar bidrog säkert också till att hans komponerande avtog. Bland Otto Olssons sena kompositioner kan nämnas en stråkkvartett i a-moll och en kantat för Maria Magdalena församlings 600-årsjubileum 1947.

hennes död med Dagmar Wilén 1936. Båda äktenskapen förblev barnlösa. Hans sista år kom att präglas av sjukdom och en känsla av utanförskap. Otto Olsson avled den 1 september 1964 i sin bostad på Artillerigatan. Vid begravningen den 13 september i Gustaf Vasa kyrka spelade Nils Björk enligt Otto Olssons önskan sorgmarschen ur Beethovens Eroicasymfoni samt mellanspelet ur kantaten Sången av Wilhelm Stenhammar. Gustaf Vasa kyrkokör sjöng under David

Åhléns ledning Otto Olssons tonsättningar av Davids 121 psalm och Salig den dig aldrig sviker.

SYMFONI NR 1 ESS-DUR FÖR ORGEL tillkom 1902 och uruppfördes i S:t Jacobs kyrka i Stockholm den 26 november 1905 av Albert Lindström. Denne hade säkerligen ingen lätt uppgift att på den relativt omoderna Jacobs-orgeln realisera de täta klangväxlingarna och den glidande dynamiken liksom den speltekniskt avancerade satsen. Symfonin har fem satser och inspirationskällan torde varit de stora franska orgelsymfonierna av tonsättare som Charles-Marie Widor m fl. Otto Olssons Ess-dursymfoni är det första fullvuxna svenska bidraget till denna genre. Introduktionen presenterar det huvudsakliga tematiska materialet med början i en stilla *voix céleste*-registrering. Den vitala och festliga *allegrosatsen* som förebådas av en uppfordrande fanfar på andra manualens corno-stämma, är skriven i traditionell sonatform med ett kraftfullt huvudtema och ett lyriskt sidotema. Andra satsen är en fuga med två teman, kontrapunktiskt skicklig och melodisk. Ett kort *intermezzo* med djärva melodiska språng och en livfull rytmik, fanfarartade motiv på rörverk och snabba löpningar på stråk- och flöjtstämmor följs av ett sublimt *andante*. Finalsatsen, *andante maestoso*, är ett slags symfonisk marsch. Efter ståtligt inledande huvudtema och ett första mjukt vaggande sångtema genomför Otto Olsson en mycket avancerad teknisk studie med en melodi i allt läge, spelad av tummarna på en undre manual, medan de båda händernas övriga fingrar svarar för ett harpartat ackompanjement på manualen ovanför. Satsens mynnar ut i ett glansfullt *fortissimo*.

Ralph Gustafsson

Ralph Gustafsson är professor i orgel vid Kungl Musikhögskolan i Stockholm och organist i S:ta Maria Magdalena kyrka. Han tillhör sedan mer än 30 år den absoluta eliten bland svenska organister med en omfattande konsertverksamhet såväl i Sverige som utomlands. I

sin unikt omfattande pedagogiska gärning har han utbildat flera hundra kyrkomusiker och föreläser och gästundervisar även vid utländska konservatorier och universitet. I sina tolkningar av orgelmusik från skilda epoker strävar han efter stiltrohet och användande av adekvata instrument. Ett stort intresse för den svenska romantiska repertoaren grundlades redan under de tidigaste studieåren i hemstaden Norrköping hos organisten, tonsättaren och Otto Olsson-eleven Nils Eriksson. Denna repertoar har han alltsedan dess utforskat, framfört och dokumenterat. Han är idag den främste auktoriteten på området. Han framträder regelbundet i svensk och utländsk radio och har spelat in ett stort antal cd-skivor.

KONSERTER i S:ta Maria Magdalena kyrka, Bellmansg 13

Lunchkonsert varje torsdag kl 12.15 med
Ralph Gustafsson, orgel, fri entré.

Söndag 21 september kl 16

J Rheinberger: Mässa för dubbelkör

Samt musik av F Mendelssohn, G Mahler,
O Gjeilo m fl

Maria Magdalena Kammarkör

Dir Mats Nilsson

Entré 100 kr, stud 50 kr.

Tisdag 23 september kl 18

Konsert med KMH Sångarensemble

Musik av Brahms, Britten och Badings
Dirigentstudenter

Fri entré

Torsdag 25 september kl 12

I speglarnas sal

Verk av : Bäck, Lidholm , Johanson,
Monteverdi och Palestrina

Lunchkonsert med KMH Vokalensemble

Fri entré

Söndag 28 september kl 18

Konsert med Maria Magdalena Gospel, Maria Josephsson och Sébastien Dubé.

Gospel möter jazz, folkmusik och blues!

Fri entre! Kollekt till körens chicagoresa

Söndag 5 oktober kl 16

Fredskonsert

Uppsala Akademiska Kammarkör

Ulrika Knutson, konferencier

Stefan Parkman, dirigent

Fri entré

Söndag 12 oktober kl 16

Orgelkonsert med Ralph Gustafsson

Fri entré

Torsdag 16 oktober kl 12

Lunchkonsert med KMH Vokalensemble

Fri entré

Söndag 19 oktober kl 11

Musikmässa

Maria Magdalena Vokalensemble

Barockensemble

Dirigent: Mats Nilsson

Orgel: Ralph Gustafsson

Präst: Erik Olebark Ringheim

Fri entré

Söndag 2 november kl 16

W A Mozart: Grosse Messe c-moll

Elin Rombo, sopran

Kristina Hammarström, mezzosopran

Johan Christensson, tenor

Jakob Högström, bas

Maria Magdalena Kammarkör

Medlemmar ur Sveriges Radios

Symfoniorkester

Dirigent Mats Nilsson

Entré 150 kr, stud 100 kr.

Söndag 9 november kl 16

Orgelkonsert med Ralph Gustafsson

Fri entré

Söndag 16 november kl 16

Orgelkonsert med Mathias Kjellgren

Fri entré